

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, VI. Váczikörut 23
hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 ft.—
Félévre . . . . . 4 » —
Negyedévre . . . . . 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom · Miből építsük az új templomot. Két cikk. — Sabatai Zevi. Tárcczikk. — Királyunk a zsidó kórházról. — A szombati munkaszünet érdekében. — Konferencia a válólel-intézmény ügyében. — Asztrologia a zsidóknál. Löw Lipót művéből. — Izraelita, zsidó, vagy Mózes vallásu, melyik a helyes? Irla Klein Salamon Szegeden. — A vitakozók. Rajz a lengyelországi zsidó népéletből. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

J E L I G É N K :

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér,
testvére ellen!

Malachi 2. f. 10. v

Miből építsük az új templomot.

— Két cikk. —

A fővárosi zsidóság egyik kimagasló alakja, reflektálva lapunk előző számában »Kevés a templom« című cikkére, a következő levelet küldötte be hozzánk.

Tekintetes szerkesztő ur!

Nagyrabecsült lapja 22. számában vezércikk látott napvilágot, mely lelkéből szólt mindazon fővárosi hitrokonoknak, kik már régen és fájdalmasan érzik, mit igen tisztelt szerkesztő ur ama cikk homlokára irt, hogy t. i. »kevés a templom!«

Ha be is kell vallanunk, a mit nem minden pirulás nélkül teszünk, hogy nem mindig »kevés a templom«, hogy hétköznap, sőt sokszor szombatnapon is nem az a baj, hogy »kevés a templom«, hanem inkább az, hogy: üres a templom, — mégis igazat kell adnunk tisztelt szerkesztő urnak abban, hogy az az ezer meg ezer hitrokon, kiket már csak az a félórai templomlátogatás fűz a zsidó hithez, melyet nagy ünnepnapon Istennek koncedálnak, teljesen elszokik apái vallásától, ha templomba, mert azok agyonnyomásig telvék, nem mehet, és hogy a hitközség első és legszentebb kötelessége, hogy a hiveket a templomba vonja, de nem az, hogy őket onnan kizárja. És hogy a hitközség ezen feladatát teljesen felfogta, mutatja az is,

hogy a nagyünnepi istentiszteletet az utolsó években oly fényesen és megkapóan rendezte be. Mi mást akart a hitközség ezzel elérni, mint azt, hogy templomba vonja azokat is, kik tőle már elszoktak? — És most, hogy célját érte, hogy ünnepnapon zsufolásig megtelik nemcsak az a páratlan istenháza, hol Ney Dávid hallatja búbajos hangját, de megtelik minden más templom is, sőt ezren és ezren künrekednek, mert a templomokban el nem férnek: csak természetes, hogy a hitközségnek szent kötelessége, hogy új templomot emeljen a hiveknek, ha ezek vallási elzüllését, az istentisztelettől való teljes elidegenedését nem akarja, a mit pedig nem akar.

Mindezzel tisztában vannak az előljárárságban, csak hogy templomépitéshez az ország fővárosában tán még sem elegendő az, mit tisztelt szerkesztő ur egyedül szükségesnek tart, az t. i. hogy az előljárárságban *belássák* az új templom szükségét. Ha arra hivatkozik tisztelt szerkesztő ur, hogy 12 évvel a dohány-utczai templom építése után a diszes rombach-utczai templomot emelte a hitközség, holott ez utóbbi zsinagóga építése óta 18 év mult el, a nélkül, hogy új istenháza támadt volna, pedig a zsidó lakosság, de az adózó hitközségi tagok száma is megkétszerezedett azóta, azt félélhetnök, amit különben tisztelt

szerkesztő ur is jól tud, hogy igaz, az adózók száma megkétszereződött, de a terhek száma megötszörösödött és az **adakozők** száma — pedig új templom építésénél csak ezek jöhetnek számba — *mélyen alászállt.*

Alapjai, dominiumai a zsidó hitközségnek végtére nincsenek, a minél fogva, ha templomot akar építeni, első sorban szabad adakozásra gondol; de ez utóbbival, hogy állunk?

Az adakozők évek sora óta *egy és ugyanazon* körből kerülnek ki Budapesten. Van 250, legfőbb 300 derék hitsorsos, kik nemes vállalatokat mindig támogatni készek, de ezeket aztán igénybe veszik *minden* alkalommal. Tessék megfigyelni, kik adakoznak a melegítő szobákra, a tüzkárosult színészeknek, a zsidó kórházra, a gyermek telepre, a népkonyhára és számtalan más jótékony célokra, és tapasztalni fogja, hogy itt és ott és mindenütt *ugyanazon* nevekkal találkozik.

Új név ritka mint a fehér holló. Vannak családok, és vannak ilyenek százával, melyek nagy vagyonnal, milliókkal rendelkeznek, de a melyek azért éveken át 5 frtot jótékony, vagy egyéb

nemes célra nem áldoznak. A község tehát ismét csak arra a körre szorulna, mely mindig ad, mely a múlt évben felépítette az új kórházat, mely fel fogja építeni az új iskolákat, mely áldoz minden alkalommal. De ennek a körnek, én Uram Istenem! engedjünk egy kis időt a lélekzet vételre; hisz ha ő maga fáradhatlan is az adakozásban, de nekünk nagyon is érdekünkben van, hogy erejét ki ne merítse.

De minthogy ezzel szemben mégis áll az, hogy új templomra — mint tisztelt szerkesztő ur kifejezte — égető szükség van, legyen ezért szabad nézetemnek kifejezést adni e becses lapokban, miképen lehetne a fenforgó szükségen segíteni, anélkül, hogy a hitközség kizárólagos az annyira és oly sok oldalról igénybe vett derék adakoző tagjainak térhére esnék.

Hadd mondjam el azonban előbb véleményemet a felállítandó templom *belyére* vonatkozólag. Hova építse hitközségünk új templomát?

(Egy másik cikk következik.)

Sabbatai Zevi.

A »Pester Lloyd« május 31-iki számában tárczában emlékezik meg Sabbatai Zeviről, az új messiásról; sok regényes dolgot közöl a cikk írója, a ki azonban nagyon is szabadon kezeli a történelmi adatokat. Mint-hogy a tárczacikk megjelenése több olvasónkat arra indította, hogy felkérjen hennünket, ismertessük behatóbban és hitelesen Sabbatai Zevi életét, ennek az óhajnak eleget teendő, a zsidók történetének legkitűnőbb mesteréhez, dr. *Graetz*-hez fordultunk, és *Geschichte der Juden* című nagy munkájának tizedik kötetéből közöljük a következő felette érdekes adatokat:

Spinoza, a nélkül, hogy sejtette volna, oly ellenlábásra akadt, a ki tevékenyen működött a zsidóság feloszlatásában, és kinek sikerült az összes zsidóságot oly mámorba ejtenie, mely miatt hosszú időn át elhibázta a helyes utat.

Sabbatai Zevi egyszerre volt ellenlábasa és szövetségese Spinozának; sokkal, sokkal több bámulója volt, mint az amsterdami filozofusnak és egy ideig félistene volt a zsidóságnak, és mai napig is vannak titkos hivei.

Sabbatai Zevi (sz. 1626. Ab 9-én, megh. 1676-ban) kisázsiai Szmyrnából való; spanyol származású volt. Az új messiási őrjöngés okozója és egy új szekta alapítója épenséggel nem volt rendkívüli jelenség. Azt

a ragaszkodást, melylyel már ifju korában találkozott, nem köszönte annyira nagymérvű szellemének, mint külső megjelenésének és megnyerő modorának.

Magas növésű, jól mégtermelt, szép fekete szakállu és hajú ember volt; hangjában annyi kellem rejlett, hogy szavával és még inkább énekével megtudta hódítani a sziveket.

Szellemén uralkodott a fantázia; rajongásra volt hajlama; szerette a rendkívülit és a magát. Már gyermekségétől fogva kerülte kortársai pajtasságát és játékait, elhagyatott helyeket keresett fel, és mi olyant sem tett, miben az ifjuság rendesen örömet leli.

Serdülő ifju volt, mikor az ősz Iskafa József, nagy talmudista iskolájában talmudot tanult, de nem sokra vitte. Annál inkább vonzotta a kabbala zürzavara. A »Szohar« utvesztőjébe bevezettetvén, csak hamar ott-honosnak találta magát benne; a luriánusi magyarázat fonálán haladt. Sabbatai Zevi akkor még osztotta az általános elterjedt véleményt, hogy a kabbala pusztán aszketikus eszközök által megszerezhető. Azért sanyargatta testét és gyakran fürdött a tengerben nappal s éjjel, télen és nyáron. Meglehet, hogy e tengeri fürdőtől eredt testének az a jó illata, melyben hivei oly erősen hittek.

Különösen különbözött abban társaitól, hogy nem volt hajlama a női nemhez; szokás szerint fiatalon háziasították meg, de oly állhatatosan kerülte fiatal

Királyunk a zsidó kórházról.

Magyar fővárosában tartózkodó szeretett királyunk f. hó 7-én történt megérkezése alkalmából Ráth Károly főpolgármesterhez,*) ki Ő felségét a pályaudvarnál üdvözölte, azt a kérdést intézte, hogy mi az a szép épület, melyet az állatkert közelében látott, és a melyet eddig még észre nem vett ott.

»Felséged az izraelita kórházat látta« felelt a főpolgármester.

»Régen épült?« kérdezősködék tovább Ő felsége.

»Mult októberben avatták fel, felséges Uram!«

*) A főpolgármester ur Ő méltósága, kit hivatalában felkerestünk, hogy a király szavai iránt nála tudakozódjunk, és a kinek szives közlése után adjuk e sorokat, nem egy alkalomkor mutatta ki már őszinte méltatását itteni hitközségünk kulturális és humanus működése iránt. Szívből jövő, hitközségünknek ép úgy, mint magának a kiváló szónoknak becsületére váló, gyönyörű beszédben méltatta a hitközség ténykedését a kórház megnyitási ünnepélye alkalmából és ép oly szépen és méltóan nyilatkozott hitközségünkről a király Ő felsége előtt. Fogadja érte igaz, hálás köszönetünket! A szerk.

szép feleségét, hogy ez a választ indítványozta, mibe Sabbatai készségesen beleegyezett.

Ugyanezt ismételte később második nejével.

A forró Keleten nagyon ritka ez a házasság iránti ellenszenv, és azért egyetemben a kabbalával való szorgos foglalkozással és a szigorú életmóddal Sabbatai Zevire fordította a közfigyelmet,

Tanítványok keresték fel és beavattatták magukat általa a kabbalába; husz éves korában már mestere volt egy kis körnek. Ezt a kört magához bilincselte részben komoly, tartózkodó modorával, mely minden bizalmasságot kizárt, részint gyönyörű hangjával, melylyel Luria kabbalisztikus verseit, vagy saját költeményeit énekelni szokta, még pedig spanyol nyelven is.

Ez volt az első indító ok fenhéjázó önérzetéhez. Egy más körülmény is hozzájárult.

Ibrahim szultán trónraléptével heves harc támadt Törökország és Velenceze közt, mely a fővárosban bizonytalanná lette a levanti kereskedelmet.

Több európai, nevezetesen hollandi és angol kereskedő ház ennek következtében Szmyrnába helyezte át iródáját, és az addig jelentéktelen helység ez által nagy kereskedelmi piacvezé lett.

A szmyrnai zsidók, kik azelőtt nagyon szegények voltak, felhasználták a kereskedelem növekedését, még jobban emelték, és eleinte mint nagy házak ügynökei,

»Milyen alaptól épült?« hangzott most királyunk kérdése.

»Adakozásból; az izraelita hitközség tagjainak adakozásából, Felség. De hozzájárult a főváros is, a mennyiben ingyen engedte át a telkét a hitközségnek.«

»Szép, becsületükre válik!« jegyzé meg kegyteljesen az uralkodó. »És megfelel-e a kórház?«

»Az orvosi tudomány és a higiena legújabb vívmányai alapján van építve és berendezve, Felség. A kórház e tekintetben épenséggel ritkítja párját és a főváros egyik büszkesége.«

»És kik gyógyítatnak, benne? — csak izraeliták?« kérdezé most a király.

»Nem, felséges Uram; izraeliták és másfelekezetűek; az izraeliták nem zárják el intézeteiket a másfelekezetűek elől.«

»**Ennek örvendek, ennek így is kell lennie, ez szép és helyes is!**« folytak most a király ajkairól az elismerés boldogító szavai; ritka, drága szók, melyek oly kimondhatatlanul jól esnek az ilyenek által éppen nem kényesztett felekezetünknek, és melyekért a boldogított

majd pedig mint önálló kereskedők nagy gazdagságra tettek szert.

Mardochai Zevi, Sabbatai atyja, egy angol ház ügynökévé lett, és oly becsületesen végezte dolgát hogy teljes mértékben elnyerte a ház bizalmát, és e mellett szép vagyonra tett szert; ezt azonban az elvaskult atya kabbalista fia érdemének hitte és oly nagy tisztelettel beszélt fiáról, hogy ez a tisztelet önkéntelenül átragadt idegenekre is.

Sabbatai fiatal szent hírébe került.

Persze az értelmesebbek bolondnak mondták különzködései miatt.

Mardochai Zevi főnöke házában gyakran hallott beszélni az ezer éves uralom közeledtéről; meglehet, hogy a főnök, vagy más alkalmazottai az ötödik monarkia apokalypsysisének rajongói közé tartoztak. Az 1666-ig évet jelölték e rajongók messiási esztendő gyanánt, mely új ragyogást hoz Izraelnek és a zsidókat Jeruzsalembe látja visszatérni.

Mardochai e várakozásokat elmondta családjá tagjainak és ezek egyike sem hallgatta áhitatosabban, mint Sabbatai, kit már elfogott a luriáni kabbala zürzavara, és ki maga részéről is való gyanánt vett mindenféle rajongó reménységet.

Hát ha önmaga volna hivatva a megváltás korát előidézni!

(Folytatása következik.)

tak áldást mondanak a hön szeretett király fejére, és arra is, ki az atyai fejedelmet ilyen módon informálta.

És ha a drága királyi szavak után szabad egy óhajtnak kifejezést adnunk, csak az volna, vajha boldogítaná imádvá szeretett jószágos királyunk hitközségünket az által, hogy arról, a mit a kórház felől hallott, *személyesen meggyőződnek.*

A szombati munkaszünet érdekében.

Az orthodox izraelita közvetítő bizottság a következő kérvényt intézte a képviselőházhoz:

Magas képviselőház! A magas ház elé terjesztett, a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó törvényjavaslat ügyében bátrak vagyunk következőket előadni:

A törvényjavaslatban foglalt ama határozmány, hogy vasárnapon a munkának szünetelnie kell, és az üzlethelyiségeket nem szabad felnyitni, nagy terhet rejtenek ama tekintélyes számú állampolgárokra, kiknek a szombatot vallásuk törvénye parancsából meg kell tartaniok. E teher annál nagyobb, minthogy épen az állampolgárok ezen osztálya kiváló mérvben iparosokból, kereskedőkből áll, a kik tehát, a mennyiben kényszerítettnek, hogy hetenkint két napig ünnepeljenek, ama választás elé állíttatnának, hogy vagy anyagilag tönkre mennének, minthogy az amugy is pangó ipar és kereskedés egy állandó, hetenkénti két napos szünetet nem képes elviselni, vagy pedig állandóan megsértsék a zsidó vallás egy fontos, alapvető törvényét, a mi kiszámíthatatlan, óriási, sőt türhetetlen kényszer foglalta magában.

Tartózkodunk ez alkalommal attól, hogy kiemeljük különösen azon körülményeket, melyek nemzetgazdasági és társadalmi tekinteteből legvilágosabban mutatják ki az állandó hetenkénti két napos munkaszünet káros voltát; **mint az orthodox felekezet** orsz. képviselői arra szoritkozunk, hogy az ezáltal származó vallási nehézségekre hívjuk fel a magas képviselőház figyelmét.

A ki ismeria zsidó vallásnak erre vonatkozó törvényeinek szigorú szabványait, a ki tudja, hogy a szombat megszenteltetésére egyértelmű a zsidó vallás megtagadásával, az felfogja az abban rejlő horderőt, ha valaki akadályozva van szombaton pihenni, illetve a következő napon is kénytelen ünnepelni, kell, hogy az illetőnek anyagi tönkretetéséhez vezessen.

És minthogy a vasárnapi munkaszünet behozatala — a mint ő exczellenciája, a miniszter kijelentette, — nem vallási jellegű, hanem azzal a kimondott céllal bír csupán, hogy az iparos a hét egy napján pihenjen, azért nem lesz nehézséggel összekötve, ha a

törvényben kimondatnék, hogy azok, kik szombaton pihennek, és így a törvény céljainak e módon megfelelnek, attól a kényszerűtől, hogy a hét egy más napján is pihenjenek, felmentendők.

A zsidó orth. felekezet hívei nevében bátorkodunk tehát, mint ezek orsz. képviselői azzal a tiszteletteljes kérelemmel járulni a magas képviselőházhoz, hogy a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó törvényjavaslat tárgyalásánál, illetve egy erre vonatkozó törvény hozatalánál tekintettel az orth. zsidók vallás szabványaira, azt a határozatot méltóztassék b hozni a törvénybe, hogy a ki szombaton a munkával szünetel, a vasárnapi munkaszünet kényszerétől felmentendő.

Kötelességszerű kiváló tisztelettel, a magas képviselőház alázatos szolgálai:

A közvetítő bizottság.

*

Tökéletesen helyeseljük a közvetítő bizottság ezen eljárását, melyre megadta a jó példát a német «Israelischer Gemeindebund» hasonló akciója. Ennek beadványát körülbelül lemásolta az orthodox közvetítő bizottság azzal a különbséggel, hogy a német testület, mely képviselője a német zsidóság ép azon részének, mely körülbelül a mi «haladó pártunk»-nak felel meg, természetesen a zsidóság, a zsidó vallás érdekében szállt sikra, míg a mi kedves közvetítő bizottságunk az «orthodox felekezet» számára kéri a szombati munkaszünetet. A 120 status-quo-beli és a 210 kongresszusi hitközség tagjai Reich Ignác ur szerint «a zsidóságtól elszakadt idegen felekezet»-et képeznek, ezeknek a szombatot megtartani szükségtelen. — Mennyi szükeklőség, mennyi rosszakarat rejlik ebben az «orthodox felekezet»-ben! Midőn Farahó főpohárnoka Józsefet ajánlotta a királynak mint álomfejtőt, így szolt: «Ott (a börtönben) volt velünk egy fiu, egy héber, egy rabszolga» mire azt jegyzik meg bölcseink, hogy gonosz ember, még ha jót is tesz, nem teheti gonosszág nélkül. (Arurim horsóim scén tövösöm selémó) Ez tökéletesen áll Reich Ignácrról is: akkor is, ha helyes lépést tesz, érezteti gonosszágát. Különben nincsen kizárva, hogy az országgyűlési kérvényi bizottság épen az «orthodox felekezet» következtében tárgyalásba sem bocsájtkozik a kérvény fölött. Az országos törvény «izraelita felekezetet» ismer, de nem ismer «orthodox felekezetet», legalább nem olyat, mely a szombatot óhajlja megünnepelni. A gonosszág ennél fogva itt ostobasággá is lesz, mely utóbbinak ki volna téve a legkitünőbb theologus is, ha lókupeczezté válnék, a minthogy ki van téve neki a volt lókupecz, midőn az orthodoxok ügyeit intézi.

A királyi táblának lapunk mult heti számában közölt és méltatott azon ítélete, mely a zsidó házasági jog követelte válólevél-intézményt az államunk kifejtett okoknál fogva egyenesen megakasztja,

*konferencia megtartására hirta a zsidó intéző körök néhány férfait, hol határozatra ment, miszerint, ha — ami azonban nem várható — a kir. kuria is magáévá ienné az első két forum álláspontját, az erre bivatott férfiak akkor az igazságügyminiszterhez fordulnak majd egy beadvány-nyal, melyben álláspontjukat az ügygel szemben kifejtik, utalva arra, hogy az említett ítélet oly tulkapás, melynek a zsidóság még a középkorban sem volt kitéve, mert egyenesen belenyúl felekezetiünk vallásos lelkiismeretebe és összezavarja a zsidó családi élet viszonyait. Biztosra veszik, hogy a miniszter ebben az eselben, ha másképen nem, rendeletileg illuzóriussá teszi a megbotránkozást okozó ítéletet, bizvást hiszik azonban, hogy erre nem fog kerülni a sor, mert lebetellemekek tartják, hogy a kuria is szentesítsen egyik fontos val-
lási intézményünk ellen elkövetett jogsérelmet.*

Az asztrologia a zsidóknál.

— Löw Lipóttól —
(Vége.)

Iparkodott e véleményét bibliailag is indokolni.

Ez az indokolás azonban azt bizonyítja, hogy Maimonides, ki az írásnak az isteni lényre vonatkozó metaforikus kifejezéseit beható kutatások tárgyává tette, a kozmos részeit illető bibliai hasonlatokat nagyon is szószerint vette, a mint ezt már Satnov Izsák is helyesen felismerte.

A karaiták Maimonidese és a nikomediai Aron b. Elia itt elhagyják a rabbinikus vezetőt, valamint a józan és bibliajártas Heddesit, és Ibn Esra vezetésére bízták magukat.

De számos rabbinikus és szefard követőjét is megingatta Maimonides tiltakozásai által, bár semmi-
esetre asztrológiai hitükben, gondolkozásukban és törekvéseikben. Ezek ugyan, mint Schmiendl emlékeztet, a csillagzatok uralmát nem tartották abszoltnak és korlátlan-
nak; Isten hatalma szerintük felfüggeszti ezt a befolyást, ha az övéi méltóknak mutatkoznak e felfüggesztéshez, — ezzel azonban elvileg elismerték az asztrológiai theoriát.

Sachs senior az asztrológiának a Maimonides utáni korból való barátaiként említi R. Abraham b. Dávidot, Nachamidest, Immanuet b. Salomo humoros költőt és A. Izsák Aramát. Hozzáteendők: a Szohar, Bachja b. Ascher, R. Salomo b. Adereth, Sem Tob Palquera, Leonde Bamulas (Ralberg), Israeli, Çarça Samuel, don Abravanel Izsák, Duran Salomo, Mülhausen Lippmann, Gedalja Ibn Jachja, Salomo ha Levi Salonikiben és számos író és szónok, kikről Zunz emlékezik meg.

Az asztrológiai ábrándozás a XIV. században a racionalisták alatt érte el tetőpontját Spanyolországban és a Provenceban. Ezek nem állottak az Urim és Tumi-
mot astrologikusoknak mondani.

De még a XV. században is a plánéták állása

szerint számitották ki Izrael szenvedéseit és felszabadulását; a szerencsehozó Jupiter, Mars, Roma védője, a zsidókat védő Saturnus voltak a főplanéták.

Mint a XII. század végén úgy 1464-ben és 1469-ben is beszéltek bámulatos konstellációkról.

Az asztrologia határozott ellenségeiként, kiket Kepler is nagy tiszteletben tartott, említendők Alcharisi költő, Albi József és Provencale Dávid. A népbe nem hatolt ez az ellenkezés. Sőt inkább megállt a példabeszéd: »Minden alá van vetve a csillagoknak, még a templomi tórah-tekeres is.« A tudósok többsége megmaradt elfogultságában R. Löwe prágában állítólag Tycho de Braheval együtt űzte az asztrológiát, mint előzőleg Sabbathai Donnoli a kaldei Bajadással és Mar Samuel Ablattal, a perzsa asztrológussal.

Csak az újabb kor kényszerítette hátrálásra az asztrológiai babonát. Még a legmerevebb orthodoxia álláspontján is esodálatos változás történt. R. Eybeschütz Jonathan ugyan még bevonja az asztrológiát pilpulitikus-agadikus előadásába és e tekintetben még egy hamis Maimonides-idézet vádja is terheli. R. Szófer Mozes még tántorithatatlanul állott a talmudi-asztrológikus állásponton és nem állott vallástörvényi döntvényeket asztrológiailag megokolni. Egyik leghivebb tanítványa, Margalith Dávid azonban desavouálja tisztelt mesterét És bár az ujkori istentiszteleti javítások ellenében a talmud és a sulchan aruch tekintélye mellett az előtt páratlan hevességgel harczra kél, még sem habozik kijelenteni, hogy a régieknek asztrológiai nézetei már nem tarthatók.

Mindamellet manapság sem tartanak pénteken esküvőket. Rendesen azt hiszik, hogy ez a talmud iránti tiszteletből történik, mert a talmud csakugyan nem kedvez a pénteki esküvőknek. De a középkori casuisták e tekintetben megigazították a maguk kedvére a talmudot és ismeretes, hogy a XIII. század óta a spanyol, és a XVI. század óta a lengyel zsidóknál a legtöbb házasságot pénteki napon ünnepelték.

A péntek iránti ellenszenv az újabb kor terméke; Lengyelországban azonban állítólag most sem ritkák a pénteki esküvők.

Nem ugyan asztrológiai tendenciát, de mégis csillagászati vonatkozásokat vindikálnak a szabad ég alatti esküvőknek, a mi azonban félreértésen alapul, a mennyiben R. Minz Mozes (a XV. században Mainzban, Londonban és Bambergben volt rabbi, ki után R. Isserles Mozes irt, nem esküvőről, hanem lakodalmi ünnepélyekről szól; maguk az esketések, mint bizonyítja, a zsinagógában mentek végbe.

A »hold árnyékából« való jóslást R. Isserles Mozes ellenzi. A mai romantikusok kürtyszerűleg harsogtatják a sulchan aruch autoritását, de mindamellet nem restelik a lunaris-profécziát a babonahit birodalmába utasítani.

Izraelita, zsidó, vagy Mózes-vallásu, melyik a helyes?

Izrael, vagy a zsidó nép vallásának elnevezését a különféle korzszakok és országokban különféleképpen használták és használják: majd izraelita, majd zsidó, majd Mózesvallásnak nevezték el; még héber vallásnak is találjuk. — A mult évben a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 39963/890. szám alatt kibocsájtott közrendelete döntött ez ügyben, hogy »az izraelita tanulók vallásának megjelölésének kizárólag és egyedül az *izraelita* elnevezés használtassék.« Ezen elnevezésen egyelőre változtatni nem lehet; végre miniszteri utasítás, mely szerint eljárni kell

De helyes-e ezen elnevezés vallásunk szempontjából? A kérdést legjobban és legbiztosabban eldönthetjük, ha a szent írást kutatjuk és ott támpontot keresünk.

Ösatyánk, Jákob, Izrael nevet nyert Istentől, midőn vándorutjából atyja házába visszatért, (Mózes I. 35. 10.) Ezen névvel találjuk utódait a szent írásban tovább is, még mielőtt a törát kapták, és így Izrael név alatt a *vallás* semmiképen sem értetik, hanem a nemzet mint olyan. De Szinai hegyén történt kinyilatkoztatás után is Mózes II. 19. fejezettől tovább szintén »Izrael,« Izrael fiait,« vagy »Izrael községének« találjuk elnevezve; minthogy a *népbeç* szól, vagy a *nemzetet* figyelmezteti.

Mózes öt könyvéből a megfelelő idézeteket felsorolni fölösleges volna; egy kis fáradozás mellett az olvasó világosan kiveheti, hogy *Izrael* alatt nem a vallás érthető. Tudtommal Mózes öt könyvében nem izraelita vallásnak neveztetik Mózes tana, a *תורת משה*; de a biblia többi könyveiben sem találjuk ezen kifejezés alatt; annyit biztosan állithatunk, hogy a bibliából nem vonhatjuk le, hogy azon vallást, melyet Mózes Izrael fiainak adott; *izraelita vallásnak* neveztetett volna.

Hogyan állunk e tekintetben a *Jehudi* vagy zsidó névvel? találunk-e vonatkozást, hogy *zsidóvallásnak* nevezessék?

A *Jehudi* nevet őseink akkor nyerték, vagy vették föl, amikor a babilonai fogságból visszajöttek, mert majdnem kizárólag Juda törzsbeliek voltak, ez köztudomásu dolog; leginkább Eszter, Dániel, Ezra és Nehemia könyveiben fordul elő ezen név, találjuk a korábbi szent iratokban is, de csak akkor, midőn a *nép* értetik, midőn a *népről*, a *nemzetről* van szó.

Daniel דניאל

א' ג' יהודא = 1—3

ג' י"ב גברין יהודאין = 3—12

ה' ג' די יהודא, מן יהוד = 5—3

ו' י"ד מן בני גלותא די יהוד = 6—14

Ezra עזרא

ד' א' צרי יהודא וישראל = 4—1

ד' י"ב די יהודי די סליקן = 4—12

ד' כ"ג על יהודי = 4—23

ה' א' על יהודי די ביהוד = 5—1

ה' ה' על שבי יהודא = 5—5

ה' ה' ליהודא מדבתא = 5—8

ו' ז' ה' פחת יהודא, לשבי יהודא, עם = 67—8—14

שבי יהודא, ושבי יהודא

ז' = 7—14 י"ד על יהודי 1, א' = 10, אנשי יהודא.

Nehemia נחמיה

א' ב' היהודים = 1—2

ג' ל"ג על היהודים = 3—33

ד' ו' היהודים = 4—6

ה' ה' היהודים = 5—8

ו' ו' היהודים = 6—6

י"ג ט"ז ביהודא = 13—15

י"ג כ"ג היהודים = 13—23

ב' ג' תשלחני אל יהודא. = 2—3

Ha ezen idézeteket figyelemmel olvassuk és az összefüggést a fejezet története előadásával és szerkesztésével, vagy irányával összevetjük, lehetetlen mást kiolvasni, mint a *nemzetet*. Jehudi és Jehudin kifejezések előfordulnak Eszter könyvében és *csakis* ezen elnevezések; de itt sem magyarázható másképen mint *nemzet* és nem *vallás*; 8. 17. מתיהודים kifejezés van »magukat zsidóknak vallják,« áttérnek a zsidókhoz; magától értetődik, hogy a יהודים-hoz áttérők, azoknak vallását is követték, különben az áttérésnek értelme nincsen; de inkább megfelel ezen feltevésnek a מתיהודים »zsidóknak vallják magukat,« (sie bekennen sich zu den Jehudim, így fordítja Zunz is), habár nem is tértek át a vallásra, ha az ott elmondott tényeket vesszük tekintetbe, amint azt a vers végszavai igazolják עליהם על יהודים.

A hazatérteket bátorították és buzdították Chaggai, Zehárjá és Maláchi próféták; az első Jehudi nevet nem említ; a két utóbbi említi:

ה-ג' בית יהודא ובית ישראל = 8—3

Maleachi ה-ע"ז ואת בית ישראל = 8—15

8—23 בבנתא איש יהודא

2—11 ונברתי את בית יהודא = 10—6

בגדה יהודא בין יהודא ובין ישראל = 11—14

De a szövegből teljesen kitünik, hogy semmi képen sem a *vallást* értette, hanem megint csak a *nép*.

Megilla 13. a) mondja ugyan r. Jochanan: שכל יהודי הכופר בע"א בקרא יהודי »aki a bálványimádást tagadja, Jehudinak neveztetik,« de ez nem lehet mérvadó; először mert eszerint a földkerekségén lakó embereknek több mint egyharmada Jehudi nevet viselt volna, miután azaz nem voltak bálványimádók. Hogy mit gondolt, vagy mire érzelt r. Jochanan ezen mondatával, azt mai napon nem tudhatjuk; de az akkori vallási viszonyokat tekintve, nagy liberalizmusát tanúsítja, hogy már a bálványimádás tagadásával érdemesnek tartotta az olyan egyént, hogy Jehudinak nevezessék. De a fenti idézetnek olyanemű magyarázata ellen szól másodszer az is, hogy azon egyének régente, akik a

Noachidák hét parancsát elfogadták, szintén zsidók lennének; vagyis zsidó vallásuak, mert az első föltétel **בנהדרין נ"ו יע"ב** a bálványimádás tagadása; de azért mégsem tekintettek azoknak és nem voltak vallási dolgokban egyenjogúak, és nem is neveztetnek Jehudimnek, mert **גרתושב** — a nevük. A kifejezés **דת יהודית** csak elvétve fordul elő. Ketuboth 72 a tárgyalatik az eljárás oly nő irányában, aki **עוברת על דת** a vallást megszegi; a **משנה** ezt mondja: »és ezek elmennek, (nők férjeiktől) **כתיבה** nélkül, anekik járó irtozómány nélkül, **העוברות על דת משה ויהודית**; magyarázza, mely cselekmények tartoznak a **דת משה**, a Mózes hite közé, t. i. olyanok, a melyeket a **תורה** tilt; magyarázza aztán, mely cselekmények tartoznak a **דת יהודית** közé, t. i. oly cselekmények, mely a torában direkt tiltva nincsenek, hanem a mint **רש"י** magyarázólag hozzá teszi: **שנהגו בנות ישראל**, a melyet szokásból követtek Izrael leányai.

(Folytatás következik.)

TÁRCZA.

A VITATKOZÓK.

Rajz a lengyelországi zsidó népeletből.

Sacher-Masoch nyomán.

II. FEJEZET.

(Folytatás.)

Mincsev megállította a lovakat.

— A kapuhoz hajts! parancsolja az ifju.

Mincsev bosszúsán irányította szekerét a koresma felé és volt rá gondolja, hogy jókora latyakon vigye azt keresztül, úgy hogy a szétfrecesesenő sár végig piszkította a legujabb dival szerint öltözött uracsot, a ki káromkodva ugrott ki a bricskából. A fuvaros aztán siket és vak ember módjára némán ült a bakon, és oda sem hallgatott, mikor a vendég zsidó Vénusnak nevezte Eszterkát, kinek azzal is hizelgett, hogy olyan, mint Kázmér lengyel király Eszter felesége. Odasem nézett Mincsev, mikor az uracs átkarolta a leány derekát, sőt csókot is nyomott barnult nyakára.

Hallgatag ült a bakon és csupán a felhők játékára ügyelt, a mint a lenyugvó nap biborfényében hűvös szellőtől üzve, tova rebbentek.

Véletlen műve volt, hogy más nap egy zsidó gabnakereskedőt vitt Blauweiszhoz; a kereskedő valami üzletet kötött az arendással.

Tudta Mincsev, hogy a két ember jó sokáig fogalkudozni és ugyanesak várhat rá, míg egyezsége jutnak

Azért leszállt és lovait etette.

Csakhamar ott termett Eszterka és barátságosan üdvözölte.

Mincsev jóformán észre sem vette.

Eszterka két kannával vizet hozott a lovaknak.

— Nos, Mincsev ur, szólt, meg van-e most elégedve.

Hiába leste a választ.

Eszterka balról tekintett mogorva arczába, de a legény jobbra fordult, és mikor a leány a jobb oldalra sietett, a fiatal ember balra fordult.

Eszterka elhagyta kissé gúnyos mosolyát.

— Megsértettem? kérde komolyan.

Erre már kellett felelnie Mincsevnek.

— Illő-e kérde, hogy egy jóra való zsidóleány hanczurkodjék akármilyen póreczczal? (rongyos gavallér.)

Eszterka ekkor épen a küszöbön állott az ajtó félfába támaszkodva, hol a mezuzá volt erősítve.

Zavartan babrálgatott hajfonatával.

— Erre nem felel, ugy-e? kérde Mincsev.

— Igaza van, rebegi a leány, csak korholjon, csak korholjon, Mincsev!

De Mincsev nem pörölt.

Ellenkezöleg, szerettetteljesen tekintett a leányra.

Eszterka megértette a pillantást; elpirult és nem tudott többé reánézni, nem tudott többé vidáman csacsogni; úgy érezte, hogy mozdulni sem képes.

Ekkor jött ki a házból a gabnakereskedő.

A kocsira szállt.

A leány félénken pillantott Mincsevre, ez barátságosan intett feléje s aztán tovahajtott.

Eszterka sokáig nézett utána.

Először történt, hogy a fiatal ember szives volt irányában. Azután többször is megesett. Mincsev gyakran egymagában is eljött a koresmába, bár senkit sem fuvarozott. Üldögélt az ivószobában, és tekintetével kísértte Eszterkát.

Persze Pincsev sem maradt el, és a két jó barát elkeseredetten vitatkozott egymással; a leány ha szerét tette közelükbe telepedett és tiszteletteljesen hallgatta hölcseségüket.

Megesett egy alkalommal, hogy Jolles Markus eljött Blauweiszhez tanácsért, de minthogy Blauweisz sem tudta felvilágosítani és hiába tépdeste hosszú szakállát, Pincsev szerényen megszólalt:

— Az összes nagy talmudtudósok mondá, még Maimonides és Jakob ben Áser is, világosan megengedik, hogy peszachkor ehetünk hüvelyes terményeket, borsót, babot, lencset, rizst, sőt azt mondják, hogy boldond szokást követ, ki nem eszi. Ezt a szokást a lengyel és német zsidóknál esempésztek be; másutt lel kifurdalás nélkül élvezik a hüvelyes terményeket,

— De hiszen a »Besz Jozsef« tiltja, mondja Jolles Markus.

— Engedelemmel, folytatá Pincsev, nem a Besz Jozsef könyvében, hanem Rabbi Mozes Isserlesnek tol-

dalékaiban áll az, hogy némely emberek megtiltják peszachkor a hüvelyes termények élvezetét. Milyen emberek ezek? Bolondok, mondják a talmudisták, mert Mozes 3. könyvében 12. fejezetében ez olvasható: «Az első hónap tizennegyedik napja estején kovásztalan kenyeret egyetek; és a misnában, Peszachim traktatusban áll: Következő gabnanemüekből süthető kovásztalan kenyér: árpa, zab, stb. Kérdi a talmud: Bebizonyítható-e a töréhből, hogy csak ezekből és rizsből például nem süthető kovásztalan kenyér?

— Nos, bebizonyítható?

— Ris Lakis ast válaszolja, hogy a köles és rizs nem erjednek, és a kovásztalanság tilalma ép oly kevéssé érinti őket, mint más hüvelyes veteményeket.

— Igaza van, mondja Jolles Markus.

Blauweisz is helyeslőleg bölintott fejével.

Pincsev szerényen meghajtotta magát és távozott.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük május végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »
Papok, tanítók és községi hivatalnokok:	
egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 junius 15) 5650 szivan hó (30 aapos) 27-ike. Hétfő 28-ike. Kedd 29-ike. Délben: jomkippur koton. Szerda 30-ika. Ros-chódos I. napja.

Csütörtök Tamusz hó (29 napos) 1-je. Ros-chódos II. a. Péntek 2-ika. Szombat 3-ika. Hetiszidra: Kórach.

Hazai hírek.

— Domonyi Brüll Miksa lovag halála ejtette gyászba a főváros több igen előkelő családját, és gyászolja az elhunytat a főváros zsidósága is, mely egyik legbuzgóbb, legtevékenyebb tagját veszti el benne. Domonyi Brüll Miksa felekezetünk halottja. Mint a hitközség előjáróságának s mint a Chewra-Kadisa elnökségének tagja egyaránt szeretettel és áldozatkészséggel működött. A jótékonyagnak, a humanizmusnak fáradhatlan bajnoka volt, és hazafias érzület tekintetében sem állott megette senkinek — Régi kereskedő családnak volt sarja; atyjának nagy indigó- és festék üz-

lete volt Budapesten. A fiatal Brüll a Munk Mór és Tsa cégnek lett egyik főnökévé, és csak néhány év előtt lépett ki a neves cégéből. Rendkívül sok hivatala, tiszteletbeli állása volt, de mindmegannyit betöltötte lelkesen, sőt nem egy fontos állására nézve halála pótolhatlan veszteség. Mint városi képviselő, a magyar kereskedelmi, a Pester Lloyd társaság választmányi tagja, a hazai takarékpénztár, a Ganz gyár, a vaspálya társaság igazgatója, mint a magyar serfőző gyár elnöke stb. nagy érdemeket szerzett magának. Németalföldnek főkonzula volt és e tisztségben is tökéletesen megállotta helyét. A király több renjellel és az osztrák lovagiaczimmal, majd meg magyar nemesiséggel tüntette ki. Özvegye, ki megyeri Krausz Mayer leánya, és négy gyermeke siratják az 54 éves korában elhunyt jeles férfit — A temetés mint értesülünk, vasárnap délelőtt 9 órakor fog végbe menni az Andrássy-uti gásházából.

— **Birói kinevezés.** Ő felsége a budapesti V. kerületi kir. járásbiróságához albiróvá dr. Fodor Ármin ügyvédet, hitsorsosunkat nevezte ki. E kinevezést a jogászörök a legnagyobb meglepéssel fogadták és egyik előkelő szaklap gratulál a kinevezéshez — az igazságügyi kormányzatnak. Dr. Fodor Ármin fiatal-sága dacára már is a kiváló jogász hírnevét vivta ki magának. Az alig 27 éves fiatal ember — ki jelenleg Budapesten a legfiatalabb albiró — már öt éve működik a jogi irodalom terén. Értekezései, melyek ugy az előkelő politikai napilapokban, mint a szaklapokban sűrűn váltották fel egymást, szerzőjük éles ítélő tehetőségéről és mély tudományáról tettek egyaránt tanúságot és szinte kiváltak a szaksajtó termékeiből. Az általános, minden oldalról jött buzditás, mely dr Fodor irodalmi fellépését követte, bátorította fel a felette szerény fiatal ügyvédet, hogy a tavaly ősszel megtartott jogászgyűlésen, — a legelőkelőbb jogászegyesületben — szóval is védelmére kelljen nézeteinek. — Az eddig csak kitünő tollúnak ismert jogász, szónoklatának eleganciájával, kitünő érvelésével barátait és tisztelőit is meglepte és szinte páratlan sikert aratott. Az előadói véleménynyel szemben két indítványát fogadták el a szakülésekben, melyeket Fodor a teljes ülésben oly sikerrel védelmezett, hogy azok ott el is fogadva, mint a jogászgyűlés határozatai hirdették ki. Ezóta többször lépett fel ugy a jogászegyletben, mint a budapesti ügyvédi kamarában, a hol a Plosz-féle felebbezési javaslat mellett oly kitünő szónoklatot tartott, hogy a kamara elnöke, Hodossy Imre az elnöki székről mondott Fodornak köszönetet a beszéde által nyújtott élvezetért. Nem akarjuk itt értekezéseit, melyek közül néhány könyv alakjában is megjelent, felsorolni és inkább még arról emlékezünk meg, hogy e kitünő fiatal tudós, ki tudománya mellett páratlan szerénységű és ritka jellemű ember, egyszersmind felekezetünk ügyeit is szíven hordó zsidó. Néhány hét előtt folyamodott az albirói állásért és mikor erről a jogászközönség tudomást nyert, mint egy ember lépett fel Fodor kinevezése mellett. — Ez alkalommal felemlíthetjük, hogy Szilágyi minisztersége alatt Fodor az egyedüli zsidó, ki biróvá kineveztetett.

— **A magyar delegatusok fogadtatása** alkalmából felséges királyunk különös melegséggel

szólította meg *Wabrmann* Mórt. »*Igazán örvendek*» — szölt Ő felsége = »*hogy ismét láthatou; reménylen, hogy még többször fogunk találkozni.*»

— **Zárvizsgák.** Folyó hó 15-én délelőtt 10 órakor ünnepélyes évi zárvizsga lesz az «Izr. siket-némák országos intézet»-ében (VII Bethlentér 2. sz.);*) ugyane napon délelőtt 8-tól 12-ig évi záró vizsgát tart a «Talmud Torah» intézet a sip-utczai fiu-iskola disztermében. — A rombach-utczai templom-épületben lévő 6 osztályu nyilvános zsidó leány-iskola f. hó 18-án és 19-én, a nagymező-utczai fiu-iskola 20-án és a sip-utczai nyilvános 6 osztályu zsidó hitközségi fiu-iskola 22-én, 23-án és 24-én délelőtt 8-tól 12-ig tartja meg az évi zárvizsgákat.

— **Az orosházai izr. hitközség** egy új templom s ritualis fürdő építését határozta el. Mindkét épület lehetőleg még a következő nagy ünnepek előtt fog elkészülni. Eddig egy szűk kis imaházzal kellett a hitközségnek megelégednie, a mi azonban türhetelenné lett. Hogy az egész községnek kívánsága végre valahára teljesülni fog, leginkább *Fülöpp* Jakab hitk. elnök s *Künstler* Sámuel alelnök ur buzgólkodásának köszönhető. Elismerést érdemel *Tafler* Jakab ur azon szép tette, hogy családja számára évekkal ezelőtt ritualis fürdőt építtetvén, azt mind e mai napig a hitközség használatára hocsátotta. Kiemelendőnek tartjuk még a derék hitközség azon elhatározását, hogy *szombati napon az építkezés szünetelni fog.*

— **Dicsőszentmártonból** irják lapunknak: *Leonbárdt* gyulafehérvári kath. püspök f. hó 4-én d. u. 5 órakor ide érkezett. Valamennyi egyházak küldöttségileg tisztelgettek nála ugy a helybeli zsidó anyahitközség is, melynek 12 tagu küldöttsége *Engelmann* Hermann hitk. elnök vezetése alatt jelent meg nála. *Wézel* Albert kerületi rabbi következő szavakkal üdvözölte: Kötelességszerű feladatot vélt a helybeli zsidó anyahitközség teljesíteni, midőn bennünket azzal megbizott, hogy Eminenciádat községünk falai között hódolatteljesen üdvözöljük. Lehetetlen megfélekednünk arról, hogy a zsidó történelem sok oly főpapról tesz hálás említést, kik szívök nemes sugallatának engedve, buláikban és pásztori leveleikben az emberi jogaitól megfosztott zsidóság védelmére keltek. Midőn tehát legőszintébb, legforróbb és leghazafiasabb óhajunk, hogy az isteni gondviselés Eminenciádat még sokáig tartsa és éltesse a haza az emberiség és hivei javára, azzal az alázatos kéréssel járulunk nagyméltóságodhoz, hogy zsidóhitű polgártársait még továbbra is kegyes jóindulatában megtartani kegyeskedjék. A püspök nagyon szívélyesen fogadta a küldöttséget és válaszában következőket mondta: »Köszönöm, hogy megjelenésükkel megtisztelni szivesek voltak; szeretetemet, jóindulatomat és becsülésemet soha sem vontam vissza zsidóhitű polgártársainktól és nagy megelégedéssel és örömmel kijelentem, hogy soha sem volt okom arra, hogy ezt megtegyem; kifejezést adok ama reményemnek is, hogyha a hazafiság útján tovább is nygognak haladni,

*) Utóbb értesülünk, hogy a zárvizsga, domonyi Brüll Miksa, az intézet alelnöke halála következtében f. hó 17-ére délelőtt 10 órára halasztatott.

mint eddig, nem lesz hazánkban olyan ember, ki önök-től tiszteletét visszatartja. Legyenek meggyőződve, hogy elődeimnek eljárását, kik *kiérdemelt* emberi jogaik védelmére keltek, magaméva tettem és azokra mindig tekintettel leszek. Vegyék ezt a nyilatkozatomat szíves tudomásul és fogadják ismételten köszönőtemet, hogy szivesek voltak nálam megjelenni.« Ezek után megszólította a püspök a küldöttség tagjait: *Engelmann* Hermann kerületi elnöktől tudakozódott a hitközség anyagi és szellemi viszonyairól és állapotáról. *Wézel* Albert ker. rabbi pedig szép és magyaros beszédét megdicsérve kérdezte mióta foglalja el itteni állomását és hol tanult. A rabbi elmondta, hogy csak néhány hónapja annak, hogy megválasztották, és hogy a magyar nyelvet még atyja, a tordai főrabbi házában, tanulta meg. — A küldöttség fogadtatása legjobb benyomást gyakorolta a zsidóság körében.

— **Gyémánt menyegző.** Folyó hó 5-én ünnepelték Alberti-Irsán *Táfler* Márton és *Spiller* Regina hitvestársak 6) éves boldog házasságuk évfordulóját, vagyis az ugynevezett gyémánt esküvőt. Ez alkalommal egybegyültek a *Táfler* és *Györgyei* család számos tagjai. Az ünnepelt házaspár mindegyike 84 éves és 7 gyermekük, 40 unokájuk és 8 dédunokájuk van. Az alkalmi beszédet *Büchler* Zsigmond ker. rabbi tartotta, felemlítve a *Táfler* házaspár számos-fényes érdemeit. *Táfler* Márton tényleg szigoru vallásos életmódot követ, szerfölött jótékonyan működik a szegények, özvegyek és árvák anyagi helyzete javításán és valamennyi gyermekeit jeles talmudistáknak, intelligens embereknek jellemszilárd, becsületes kereskedőknek nevelte. Mindig külön vallastanárt tartott fiainak. Számos éveken át *Hirsch* M. előbb prágai, most hamburgi főrabbi volt házi nevelője gyermekeinek. A társas ebédnél legifjabbik fia *Táfler* Jakab orosházi lakos mondott emelkedett szellemü, eszmékben gazdag felköszöntőt. Az utóbbiról alkalmoszerűnek tartjuk felemlíteni, hogy Orosházán — minthogy a hitközségnek ritualis fürdője nincs — önönmaga állítatott fel saját költségén ritualis fürdőt. Az orosházi izr. hitközség előljárósága ugyanis daczára annak, hogy a község több mint 200 családból áll, ritualis fürdő fellállításáról az ottani lelkes rabbi gyakori unszolása ellenére sem akart gondoskodni. (I. mai orosházai hírünket — A szerk.) Az ünnepe'tnek gyermekei ugyanezen alkalommal elhatározták, hogy 18 éves korában elhalt testvérüknek, *Táfler* Ábrahámnak, — ki daczára zsenge korának nagy talmudista volt — egy jeles héber irodalmi homiletikai művét sajtó alá bocsájtják és a nyomtatandó ezer példányt az ország valamennyi jesivaiba ingyen szétosztják. — A jubiláló *Táfler* házaspárnak szívünk mélyéből őszintén kívánjuk, hogy az élet levégső határáig boldogságban, és egészségben éljenek.

— **A nyitrai rabbiválasztás** ügyében legilletékesebb oldalról vesszük a következő értesítést: A

nyitrai hitközség elöljárósága egy márczius 26-án feladott táviratban próbaszónoklatra kérte fel *Pollák* Fülöp törökbecsei rabbit, bár ez nem is pályázott a rabbi állásra. A meghívott másnap már szónokolt is, és hogy mennyire tetszett, azt bizonyítja az a körülmény, hogy a hitközségi képviselőtestület márczius 30-án egyhangulag megválasztotta »lelkésznek«, egyelőre rabbi-ültnöki czimmal és ranggal, kinek tisztje egyszersmind a hitszónoklás és az anyakönyvvezetés, de feltételül kitűztek azt, hogy *Pollák* rabbi mutasson be három hattárát. *Pollák* e feltételnek meg is felelt; bold. *Ungar* Joel paksi, *Wolf* kalocsai és *Klein* Salamon zentai rabbik adták neki a határáhkat, de ezek ellen bizonyos oldalról kifogásokat emeltek és egyáltalán *Pollák* ellen agyarkodni kezdtek. Felhozták, hogy a zentai rabbi apósa *Pollák*nak, tehát érdekelt fél. *Pollák* erre beküldte az *Ullmann* váczai, *Büchler* pásztói és *Goldberger* mezőturi rabbiktól nyert hattárakat, és erre a nyitrai hitközség elöljárósága és képviselőtestülete egyhangulag megerősítették, miről következő táviratban értesítették. »Már szóval és levélileg közölt hivatalba egyhangulag felfogadtatván, felkérjük már mostani pünkösdre dekretum átvétele, fizetés és lakás megbeszélés és hitszónoklat tartása végett körünkben megjelenni. Nyitrai izr. hitközség elöljárósága.« — *Pollák* erre Nyitrán is töltötte az ünnepeket és békeességben távozott. Csupán harmincz tag követelte, hogy még egy dajant válasszanak melléje, mely ügy majd a közgyűlés elé kerül. Így áll jelenleg a kérdés, mely remélhetőleg legközelebb megoldásra kerül.

— **Adományok.** A pesti izr. hitközség legutóbbi választmányi ülésén számos nagyobb adományt jelentett be *Wabrmann* Mór elnök. Az adományok, melyek egy részéről már tettünk említést, a következők: Néh. dr. *Goldberger* Adolf 10,000 frtot a szegényalpnak, 5000 frtot az izr. kórháznak; *Levy* Henrik és Kamilla (Varsó) 800 frtot a jótékony intézeteknek. II. Az izr. kórház számára: *Stern* Miksa 300 frtot, *Déry* Sándor és neje 200 frtot, *Károly* B. 50 frtot. III. Szegényeknek: Néh. *Herzfelder* Dianora 500 frtot, *Holtscher* Manó, *Levy* Henrik és neje (Varsó), *Wolfner* Lajos 200—200 frtot, néh. dírsztai *Fischl* Gutman családja 100 frtot, *Heinrich* Kálmán lovag 700 fürdőjegyet. IV. Néh. *Herzfelder* Dianora az iskola alpnak 800 frtot, a nyugdíj intézetnek 600 frtot, a szigorlókat segélyző alpnak 400 frtot, a Talmudtörök iskolának 200 frtot.

— **Sirkőállítás.** *Veszprémből* írja levelezőnk: *Hochmuth* Ábrahám veszprémi főrabbi sirkővének felállítására a hitközség tagjainak tömeges részvéte mellett f. hó 2-án, mint a halálozás évfordulóján, megható egyszerűséggel ment végbe. Már reggel zarándokoltak ki az imaházból a Chevra-Kadisa (szent-egylet) tagjai *Pillitz* Dávid elnökükkel az élén a mélyen gyászolt lelki atya hamvainak nyugvó helyéhez, elmondva a szokásos imákat. Délután 5 órakor egybegyűltek a Budapestről

megerkezett *gyászos* özvegy, a hitközség elöljárósága és képviselő testülete, a Chevra-Kadisa, a nőegylet és Krajczár-egylet elnöksége és választmánya, a tanuló ifjuság a tanító-testülettel, valamint számos tisztelői és barátai az elhunynak, hogy a kegyelet adóját lerójják. Miután a kántor kóruval a szokásos gyászadalokat elénekelték és *Spitzer* Vilmos rabbi helyettes egy héber imát elmondott, a hitközség elnöke, *Rosenbál* Nándor zamatos magyarsággal előadott rövid, de megható szavakkal adta át a sirt és a hitközség által állított sirkövet a Chevra-Kadisának, mely szent kötelességének ismeri, hogy ezt a sirt különös gondozásban részesítse. A szokásos imák után véget ért a csendes, kegyeletteljes aktus. A sirkő magas, impozáns obeliszk sötét szürke gránitból. A fölíratokat: a héber akrosztichont dr. *Bácher* Vilmos, a magyar klasszikus epigrammot dr. Bánóczy József budapesti rabbi képző tanárok készítették. Az utóbbi találóan örökíti meg az elhunynak érdemeit következő négy sorban:

»Az eszmének volt hőse és szolgálja,
Langolón hirdette az Ur szavát;
Nevét nem törli el idők homálya,
Áldóan adja kor a kornak át.« —

— **Az „Országos magyar izr. tanító-egyesület“** alföldi köre július hó 2-án délelőtt 9 órakor *Szolnokon*, az izr. iskola helyiségében rendes évi ülést tart. Tárgysorozat: Értekezés »az ifjusági istentiszteletekről.« Tartja: *Klein* Ármin törökszentmiklósi tanító. — »A játékokról és játékterekről« értekezik *Richtmann* S. v. naményi tanító. — Délután 3 órakor az »Országos magyar izr. tanító-egyesület« tiszteletbeli tagjául megválasztott *Adler* Ignác urnak az ezen választásról szóló oklevél fog ünnepélyesen átnyújtani.

— **Ezüst lakodalmát** ülte meg f. hó 8-án a híres *Spitzer* Gerson és Tarsa ezég érdemes főnöke. *Weisz* Adolf ur. Ez alkalmat örömmel ragadták meg a ezégnek úgy budapesti, mint bécsi gyárai, hogy a tisztelt főnök iránt, ki alkalmazottjai gondoskodó pártfogója, meleg barátja, hálájuknak kifejezést adjanak. A személyzet e czézből gyönyörű albumot nyújtott át *Weisz* urnak és nejének, kik a szeretet és ragaszkodás e szép jeléért meghatva mondtak köszönetet. Estére az ezüst lakodalmi pár bankettet adott az összes személyzetnek.

— **Két magyarországi rabbi** pályázik — mint a berlini »Jüdische Presse«-ben olvassuk — az ujonnan létesítendő berlini hitszónoki állomásra. Az ujonnan épült nagyszerű zsinagógában ugyanis még e hó folyamán dr. *Neumann* nagykanizsai és dr. *Stier* szombathelyi rabbi tartják meg próbaszónoklataikat.

— A berlini nagy hitközségnél működő három rabbi tudvalevőleg szintén magyarországiak.

— **Jó példa.** *Nagykörsről* írja levelezőnk, hogy az ottani izr. hitközség választmányának, illetve képviselő testületének f. hó 4-én tartott közgyűlése *Scheiber* Salamon elnök indítványa folytán elhatározta, hogy az orsz. izr. aelita kézmű és földművelési egylet pártoló tagjai

sorába lép, mi által a hazai hitközségeknek szép példát ad arra nézve, hogy ezen nemes czélú egyület támogatassák, hogy mindinkább képes legyen magasztos ezéljának megfélelni.

— **Két jeles tudósunk.** Dr. *Munkácsy* Bernát, kiváló fiatal ethnografus, a kit csak nemrég választottak meg a tud. akadémia levelező tagjává, befejezte terjedelmes vogul szótárát, melyet már sajtó alá rendez. Ezenkívül *Reguli* életrajzán dolgozik. — Dr. *Kunós* Ignác egyetemi magántanár, a török nyelv tanára, szombaton, folyó hó 14-én az ethnografiai társulat ülésén kis-ázsiai utjáról fölolvasást fog tartani. Kunós ezután Bécsbe megy, a hol a keleti akadémiát fogja tanulmányozni, onnét pedig nagy európai tanulmány-utra indul.

— **Esküvők.** *Fenyvessy* Adolfnak, az orszgy. gyorsíró iroda főnökének leányát, *Szeréna* kisasszonyt oltárhoz vezette dr. *Tauszik* Emil. Az esküvőn nagyszámu diszes közönség volt jelen. A menyasszony atyja, ki a *Stolze-Fenyvessy* gyorsíró-rendszer megteremtője, és mint nemzetgazdasági író is szép hírnévre tett szert, legnagyobb kedveltségnek és tiszteletnek örvend az orsz. képviselők körében, kik közül számosan voltak a templomban. *Berzeviczy* államtitkár, *Wabrunann* Mór, *Dóczi* Lajos udvari tanácsos, *Fenyvessy* Ferencz, *Chorin* Ferencz, *Décsey* kuriai bíró, *Kónyi* Manó, *Ágai* Adolf stb. mindvégig voltak jelen a szertartáson, melyet dr. *Kohn* Samuel pesti rabbi és *Friedmann* főkantor végeztek. — Budai *Goldberger* Imre, a nagyhirű »Goldberger Sám. F. fiai« czég egyik főnöke oltárhoz vezette *Haas* Zsófia kisasszonyt. *Haas* Jaques leányát. — Dr. *Bak* Izrael fővárosi hittanár kedves leányát, *Hermína* kisasszonyt, e hó 15-én d. e. 11 órakor vezeti oltárhoz dr. *Rosenberg* Soma orvos.

— **A millenium-ünnepély** ügyében, mint említettük igen előkelő tagokból nagy bizottság alakult. Ennek alakuló gyűlésén *Gelléri* Mór jeles nevű író választották meg jegyzővé.

— **Igaz szabadelvűség.** A «Vágvölgyi Lap» 21. számában a következő «nyilvános köszönet» olvasható: A már régóta rosz állapotban lévő *csacza* templom belsejének megújítása illetve földszítése évek óta közóhaját képezte a kath. hiveknek, de ezek szegénysége miatt napról napra elhalasztatott. E czél elérésére a község buzgó lelki pásztora, főt. *Raska* János esperes plébános ur, *Holli* János segédlelkész ur közreműködésével a templom perzselyébe gyűjtött fillérek-ből 600 frtnyi összeget hozott össze; másrésről nagymélt. dr. *Roskoványi* Ágoston megyés püspök ur 300 frttal, báró *Popper* Ármin ur ő méltósága 250 frttal és — a mit különösen kiemelünk — *Csacza* mezőváros *izraelita* vallásu lakosai is jelentékeny összeggel járultak hozzá a templom renoválására szükséges összeghez és ezáltal lehetőségessé tették a hivek óhajának teljesítését. A jöltevők bőkezűségét nem egyedül a földszített templom hirdeti, hanem a szűkölködők hajlékában ép úgy, mint *hunnánus* czélú egyletek

körében egyaránt ismeretesek nagylelkű adományaik, melyekkel minden nemes czél elérését atyailag gyámolítja. — Miért is fentnevezetteknek a *csacza* rom. kath. hivek részéről a leghálásabb köszönet nyilvánítottatik. — Örömmel regisztráljuk *csacza* hitrokonaink liberalizmusának e szép jelét, mely bizonyára még csak megszilárdítani fogja a felekezetek közötti békés együttléletet, mely nevezett mezővárosban uralkodik.

— **Az aradi vértanúk emlékszobra,** mely méltó módon fogja megörökíteni a honért elhunyt marttyrok dicsőségét, első sorban egy derék hitsorsosunknak köszönheti létesülését. *Bettelheim* Vilmos volt aradi könyvkereskedő penditelte meg a szobor emelésének eszméjét. Az általa alapított Alföld 1867. június 16-án felhívást intézett az aradi közönséghez az ügy érdekében. E felhívás lelkes viszhangra talált. Az Alföld kiadójának és szerkesztőjének indítványára nemsokára. Arad város törvényhatósága is nagy lelkesedéssel magáévá tette az ügyet s szoborbizottságot alakított, mely a gyűjtéseket megkezdte. E bizottságnak *Bettelheim* volt a pénztárosa, ki 20 éven át lelkiismeretesen és odaadó buzgalommal felelt meg e hivatalának s mikor Budapestre költözött, mindent a legnagyobb rendben adott át Arad város polgármesterének. A szobor leleplezése alkalmából a *Kölcsey*-egylet emlékkönyvet ad ki, mely tüzetesen fogja tárgyalni a szobor keletkezésének történetét.

— **Fekete József,** a Magyar Salon szerkesztője átvette a műbarátok társulata szépirodalmi könyvtár cz. vállalatának vezetését. A társulat elnöke *Desseffy* Aurel és *Csáky* Albin grófnök, tagjai pedig a születési és szellemi arisztokrácia színe javából kerülnek ki. *Fekete* József neve garancia arra nézve, hogy a szépirodalmi vállalat jól fog sikerülni.

— **Buziási Eisenstädter Ignác** zot a Temesvárott jövő évre rendezendő délmagyarországi kiállítás ügyében alakult bizottság alelnökeve választották meg. B. *Eisenstädter* Ignác a kereskedelmi kamara elnöke és egyike Temesvár legtiszteltebb polgárainak.

— **A szinitanoda** vizsgáját a napokban tartották meg; örömmel tapasztaltuk, hogy ugy a kezdők, mint a haladottak közt több zsidó növendék tűnt ki ugy szorgalmával, mint tehetségével. Különösen kiemelendők *Engel* Irén, *Weinstock* Ferike, *Kás* Roza, *Oppenheim* Irma (ki feltűnően emlékeztet *Fay Szerénara*), *Braun* Eugénia, *Delli* Lajos, *Győző* Lajos és *Pesti* Kálmán.

Külföldi hírek.

— **Rothschild Edmond** megbizottja, *Scheid* E. ur Párisból, ki nagy érdemeket szerzett magának a körül, hogy a báró a szentföldi zsidó gyarmatosítási ügyét oly páratlan áldozatkészséggel felkarolta — mint Jeruzsalem-ből bennünket tudositanak — a szent városba érkezett, honnan a nagylelkű báró által fenntar-

tott, illetve támogatott zsidó kolóniák megtekintésére indult. Scheid ur ezután a Jordán mentén alapítandó 2 új halászfarmat számára vásárolt földeket hontalanná lett 150 orosz zsidó család közt fogja felosztani. Az ég legszebb áldása kísérje a derék férfiú és nemes megbízója működését.

— **Zsidó rektor.** A hallei egyetem rektorává *Bernstein* tanár hitsorsosunkat választották meg. Azt rebesgetik ugyan, hogy a választás nem lett megerősítve, ez az állítás azonban nincs indokolva. Nincs is ok, mely miatt a megerősítést meg lehetne tagadni. Igaz, hogy régi szabályok szerint a hallei egyetemen csak evang. tudorok lehetnek rendes tanárok, és ezek miatt *Bernstein* eleinte tanárrá nem akarták kinevezni, de ezek a szabályok épenséggel nem bírnak kötelező erővel. *Bernstein* ellenjelöltjei voltak *Kaltenbach* és *Hitzig*. Az új rektor csak a második szavazásnál nyerte el a többséget.

— **Az új prágai főrabbi** f. hó 7-én tartotta székfoglaló beszédét a híres «altneu» zsinagógában. Dr. *Ehrenfeld*, volt gneseni rabbi, ki, mint megválasztása idejében említettük, magyarországi (szabolcs-megyei) születésű, már e hó 2-án érkezett Prágába, hol nagy diszesen fogadták. 4-én történt meg ünnepélyes installációja a helytartó jelenlétében a zsidó «Rathhaus»-ban, honnan az egész gyülekezet a főzsinagógába ment, hol az új rabbi gyönyörű beszédben fejtegette ki programját. Tulajdonképeni székfoglalóját az «altneu» zsinagógában tartotta.

— **Ifjúsági istentiszteletek.** A berlini Adasz-Jiszról községi hittani iskolájában szokásban levő ifjúsági istentiszteletek megérdemlik, hogy bővebben ismertessük őket és bizvást ajánlhatjuk, hogy a menyire és a hol lehet, nálunk is meg kellene honosítani a gyermekek vallási érzületének ily módoni fejlődését. A nevezett intézetben minden vasárnap és szerdán közvetlen az előadások után mincha istentisztelet tartanak, melynél tanítók és tanulók felváltva imádkoznak elő. A felügyelő tanítók nem vesznek részt az ajtatosságban. Hétfőn és csütörtökön este a haladó és kezdő tanulók számára külön-külön mincha illetve mairav istentisztelet tartatik. Szombat előestéjén is van istentisztelet, mely különösen az enyhe évszakokban igen látogatott. Szombat délután a nagy zsinagógában van mincha és muszafistentisztelet szónoklattal; a nagy ünnepeken, még ha vakáció idejére esnek is, szintén a nagy zsinagógába gyűjtik egybe a tanulókat. A legutóbb lefolyt évben újév és engesztelés napján is voltak istentiszteletek, és így eleje vétetett annak, hogy a gyermekek e napokban szüleiknek felügyelete hiányában teljesen tétlenek legyenek. Ujhold napjain, ha iskolamentes napokra esnek, chanuka, purim, cholla-moed napjain stb. szintén megtartják az istentiszteletet. Természetesen igen sok függ a tanítóktól, hogy ezek az ajtatosságok valóban üdvösek legyenek, ne

szolgáljanak pusztá szórakoztatásul, de ne is tekinteszenek az ifjúság nyügének. Nem szabad hiányozniok a kellő buzgóságnak, a szivélyes intéseknek, a szertetteltjes utbaigazításnak. Rideg szigor persze nagyon is eltévesztené a kellő czélt. A zsidó tanítótság Berlinben máris büszke lehet az elért eredményekre, mert az ifjúság megtanul alatta héber nyelven imádkozni, de úgy, hogy meg is érti, a mit imádkozik.

— **Lembergől** írják, hogy a *Tarnowsky* tartományi marsall által egybehívott anket-bizottság elhatározta, hogy a kormánynál javaslatot tesz aziránt, hogy Galicziában létesítsen rabbi-iskolákat és zsidó tanítókat képző intézeteket.

— **Zsidó egyetemi tanár.** *Freyburgban* dr. *Adler* György magántanárt kinevezték egyetemi rendkívüli tanárrá. A fiatal tudós nemzetgazdaságból és pénzügytanból tart előadásokat, melyeket igen számosan szoktak hallgatni.

— **Reformok Angliában.** A főrabbinatusnak kérdése és az ezzel összefüggő reformok ügye, mint Londonból írják, jelenleg némileg pihen, mert a pártok bevárják, hogy mi eredménye lesz a lord Rotschild, az united Synagogue elnöke által, egybehívott értekezletnek, melyben a londoni és az összes angliai hitközségek képviselői fognak résztvenni. Ez alatt a legjelentékenyebb zsinagógák hitszónokai és rabbijai nem mulasztják el eszméiket a szószéken és más alkalmas helyeken hirdetni. Dr. *Adler* Hermann a Baysvater-zsinagógában tartott beszédében határozottan elítélte az újításokra való törekvést; ezzel szemben a szintén nagytekintélyű *Singer* S. rabbi a reformok mellett mondott nagy beszédet, melyet ki is nyomatott. Dr. *Gaster* S a spanyol-portugál zsinagógák főrabbiája azonban minden alkalommal óva int a tervezett újításoktól, és valószínű, hogy a Spanish Portugueses Synagogues nem nagyon pártolják az összes angliai zsidóknak egy kötelék alá való vonását.

— **Szegény emberek jótékonyága.** Néhány Londoni előkelő polgár, kik kiváló mértékben működnek a jótékonyág terén, most azon fáradozik, hogy oly egyesületet alapítson, melynek segítségével az Eastend szegény zsidó lakosai maguk támogathassák a norwoodi Jews Hospital and Orphan Asylumot, melyben jelenleg 270 mindkét nembeli gyermeket ápolnak. A bizottság azt tervezi hogy a tagsági díjat heti egy pennyben, vagyis öt krajczárban állapítja meg és ezáltal sok szegény embernek is lehetővé teszi, hogy belépjen a humanus czélu egyetbe.

— **Dr. Kristeller** titkos egészségügyi tanácsost, mint Berlinből írják, 70-ik születése napja alkalmából sokan üdvözölték. A berlini orvos-társaság, melynek ő egyik alapítója volt, a gynecologiai társaság, az orvossegélyegylet, a német zsidó hitközség stb. küldöttségeket menesztettek hozzá, melyek üdvözlő iratokat és szép ajándékokat adtak át a jubilánsnak.

— **Jeruzsaleméből.** Jakobs Chaim, ki a jeruzsalemi zsidó kézművesek érdekében jelenleg Londonban tartózkodik, egy angol lapban legnagyobb elragadtatással nyilatkozik Jeruzsalemről, melynek rohamos haladását konstatálja. Az utolsó években mindinkább emelkedik az angol, francia, német, olasz, orosz, lengyel stb. látogatók száma. Az utazóknak alkalma nyílik, hogy fényes üzletekben tegyék vásárlásait. A vízvezeték kérdése is megoldásához közeledik. A zsidó kézműveseknek azonban nincs jó sorsuk, mert olcsó bérért nem zsidók számára kell dolgozniok. Az a baj kuforrása, hogy a zsidóknak nincsenek szép üzlethe-lyiségei és azért a idegenek restelnek hozzájuk belépni. Könnyen lehetne ezen segíteni, csak egy helyiséget kellene bérelni és egy ügynököt alkalmazni, a ki ott eladásokat eszközölné. A munkamegosztás elvének keresztül vitele mellett a vállalat számos kézműves javára prosperálna — *Jakobs* azon fárad, hogy a zsidó emberbarátokat megnyerje tervének, melynek segítségével 400-nál több kézműves családon akarna segíteni.

— **Zsidó dalárda diadala.** Az 5. badeni dalárdagyűlést a napokban tartották meg Karlsruhéban; a versenyekben 160 egylet vett részt körülbelül 6000 énekessel. Az első díjat a mannheimi «Liederkrantz» egylet nyerte el, melynek tagjai kivétel nélkül zsidók, s melynek dirigense *Langer* udvari harmester. A bíráló bizottság a legkiválóbb badeni zeneértőkből alakult.

— **Antiszemiták bukása.** Innsbruckban a községi választások az antiszemita jelöltek teljes vereségével végződött. Ez annál örvedetesebb tény, mert tavaly az antiszemita volt a győzelem, melyet azonban az idén a papság segítsége daczára sem tudtak ismét kivívni. Sok katolikus pap még a szószékről is izgatott a liberalis jelöltek ellen, kiknek azonban szerencsére ez a bujtogatás meg nem ártott.

— **Párisban** a főrabbinátusra pályázók megkezdték próbaelőadásukat. Első volt dr. *Dreyfus* brüsszeli rabbi, a ki a múlt szombaton tartott nagy beszédet.

— **Prágából** írják, hogy eddigi középiskolánál vitás volt, vajjon a zsidó hitoktatók meghívandók e a tanári konferenciákra, vagy sem. A csehországi iskolatanács felterjesztése folytán a közoktatásügyi miniszter most elhatározta, hogy a zsidó hittanároknak joga és kötelessége az értekezleteken részt venni. — Konstatálható, hogy a mióta dr. *Bendiner* hitrokonunk tagja az iskolatanácsnak, ez sokkal nagyobb mérvben foglalkozik a zsidó felekezet ügyeivel.

— **A hittérítők kudarca.** Néha-néha némi világosság dereng át ama homályon, melyben az angol hittérítők szeretnek dolgozni, és mindinkább bizonyul az a tény, hogy a «megnyert lelkek» száma alig áll arányban a megszerzésükre fordított fáradsággal és költséggel. Az angol missziók legutóbbi gyűlésén egy újabb kudarcukat vallották be a hittérítők, kiknek

egyike kijelentette, hogy a társulatok összes ügynökei és hivatalnokai azt tapasztalták hogy nagyon nehéz a kitért zsidóknak foglalkozást szerezni, mert zsidók és keresztények egyaránt visszautasítják őket. Ez a körülmény legjobban világítja meg a «megtértek» jellemét.

— **Egy Rotschild barmiczvája.** *Rotschild* Károly bárónak, lord Rotschild fiának barmiczvája óriási közönség jelenlétében ment végbe a New Westend Synagogueben. Az istentisztelet után lord Rotschild fényes luncheont rendezett nyaralójában, hová a családon és néhány jó ismerősön kívül dr. Adler Hermann és *Singer* S. rabbi és nejeik is hivatalosak voltak. A kiállított ajándékok közt feltűnt a Jews Free School (ingyeniskola) növendékei is; az intézetnek tudvalevőleg lord Rothschild az elnöke. Remek írószekrényt vettek a szegény gyermekek, kik filléreikeil rakták össze, hogy kimutassák jótevőjük iránti szeretetüket. A lord azzal viszonzta az ajándékot, hogy a 3300 gyermek mindegyikének egy kedves játékszert és csemegéket adatott. A tanítók és tanítónők is kaptak ajándékokat.

— **Guidella-Haim** asszony, *Montefiore* Mozes unokahuga és *Sebag Montefiore* J. asszony nővére, élete 71. évében meghalt Londonban. Az elhunyt 1840-ben ment férjhez; 1855-ben férjével együtt Palesztinába kísérte Montefioret. Igen kedvelt és tisztelt nő volt, és a szegények valódi jöltevőt vesztenek benne.

— **Három főpap.** A török szultán, mint említettük, menhelyet szándékozik létesíteni, melyben szegényeket felekezeti különbség nélkül fognak befogadni. A napokban ez ügyben tanácskozott a seik-ül-izlammal, az arméniai patriarchával és a — chacham-basival, és így a három felekezet legfőbb egyházi méltóságai a szultán termében találkoztak.

— **Schulhóf József** Eszterházy herceg birtokainak volt főbérloje, élete 66 évében meghalt Bécsben, Hires pisztolylovész volt es egyszer Ira Pain amerikai műlövészszel is versenyre szállt, s bár nem győzött, mégis szép eredményt mutatott fel. Egy ismétlő fegyvert talált fel és egy másik találmányát a hadseregnek is bevezették.

— **Grünwald-Zerkowitz Szidonia** asszony, ki már több irodalmi becsü művével keltett feltűnést, legújabbán *Das Gretchen von Heute* cz. költői beszélyt irt, melyről a kritika nagyon elismerőleg nyilatkozott.

— **Halottégetés.** *Lipszéből* írják a következőket: Rosenberg kereskedő, ki Angolországban meghalt, végrendeletében megkövetelte, hogy testét elégecsék. Ennek eleget is tettek és hamvait a lipcei temetőben helyezték el. Óhaja teljesítéseért az elhunyt 10,000 márkát hagyományozott a lipcei hitközségnek. A rabbi véleményét ez ügyben ki sem kérték.

— **A johori szultán,** ki jelenleg Karlsbadban használja a gyógykurát a johori korona-rendet adományozta *Seligmann* Bertalannak, a Karlsbader Zeitung szerkesztőjének.

— **Koloméából** írják, hogy *Badeni* gróf helytartó a napokban ott járt és meglátogatta a zsidó iskolákat. Ez alkalommal kijelentette a hitközségi eljárás előtt, hogy a **Hirsch báró** alapítványát a legközelebbi alkalommal aktiválni fogják.

— **Osiris** világhírű párisi műbarát, a ki a világkiállítás alkalmával egy százezer frankos pályadíjat tüzött ki, újabban egy Meissonierhez intézett levelében 50,000 frankot bocsátott a nagynevű festőnek rendelkezésére művészeti czélokra. A francia sajtó nagy elismeréssel emlékezik meg a nagyszerű adományról.

— **Bukarestből** írják, hogy *Giurgiwo* városi tanácsos a következő indítványt terjesztette a tanács elé: «A városban üzletnyitási czéllal letelepülő zsidók évi 5000 frankot fizessenek; már letelepült külföldi zsidók 3000; román illetőségű zsidók 1000 frank adót fizessenek.» Nem hihető, hogy ez az antiszemita érzelem sugalta indítvány elfogadtatnék, de már az is szomorú, hogy egyáltalán tárgyalás alá bocsájtják

— **Elítélt antiszemita.** *Pfaffstatter* Károly kalasdorfi lakos, foglalkozásra nézve antiszemita, sűrűn írogatott antiszemita fenyegetőleveleket és ezért a bécsi törvényszék elé került, mely másfél évi súlyos börtönrre ítélte a jeles uri embert. A tárgyalás folyamán az ügyész hevesen ostromozta az antiszemitizmust. *Pfaffstatter* különösen *Neuspiel* Róza asszonyt üldözte és ennek lakása elé mindenféle fenyegető tartalmu czédulákat ragasztott. Többek közt ezeket is írta: «Ha a zsidónó ki nem pusztul, az egész ház légbe fog repülni.» — A jeles uri ember különben egy ízben hasonló dolgok miatt már el volt ítélve

— **Miért tértek ki.** *Manin*, a velencei köztársaságnak 1848-ban volt elnöke zsidó szülőknek volt gyermeke. Atyja kitért, mert nem választották be a — rabbinatusba. — *Disraeli* atyja is hasonló okból kérészteltette meg fiát, a későbbi lord Beaconsfieldet.

— **Az amerikai zsidók egyesítését** tüzte ki a newyorki Ancient Order of the American Star szövetség. Az egyesült azonban nem vehető komolyan, mert többek közt a »világ megváltását« is tekinti czéljának.

— **Dessauban** e hó 18-án leplezik le Mendelssohn Mozes emlékszobrát, melyről már ismételtünk említést.

— **Dr. Abarbanell** berlini orvos, titkos egészségügyi tanácsos emlékére nagyszerű oszlopot állítottak a boldogult sirjára, mely múlt évi május hó 21-én fogadta magába az elhunytat. Dr. Abarbanell kitűnő orvos és nemeslelkű emberbarát volt. Az emlékkövet barátai és tisztelői szereztek be.

— **Kitüntetés.** Párisból írják, hogy a portugál király a Mauritius renddel tüntette ki *Levy* Bernátot, ki Bahia-kolonia körül nagy érdemeket szerzett magának.

— **Benas Lajos** a Benas L. es fiai nagyhirű bankház főnöke élete 71-ik évében elhunyt Liverpoolban. A boldogult Posenben született. Szép műveltségre tett szert és jeles hebreista is volt. Sokat küzdött a zsidók emancipációja érdekében. Benső barátja volt néhai sir *Phillipps* lordmayornak. Összeköttetésben volt a tegelőkelőbb angol zsidó családokkal. Az utolsó években szélhűdés következtében nem vehetett részt a nyilvános életben. Temetésén a város előkelősége felekezeti különbség nélkül tömegesen jelent meg. Fiai közül a legidősebb Benas báró, justice of the peace (békebíró) és a liverpooli bölcsészeti társulat elnöke. Ezt a fiát azért emeljük ki különösen, mert négy évvel ezelőtt Budapesten is járt még pedig dr. *Adler* Hermann helyettes chief.rabbival, kit Londonból a szentföldre kísért. Visszamenet érintette fővárosunkat és néhány napig itt is időzött. Midőn az első estén a Weingruber-féle vendéglőben vacsorált, meglátogatták dr. Kohn Sámuel, dr. Kayserling rabbik, dr. Kaufmann seminariumi tanár és mások, köztük lapunk szerkesztője is, ki tanuja volt a következőknek. *Benas* báró észrevette, hogy nem csak az ő látogatói beszélnek az ő kedvéért németül, hanem más asztalnál ülők is germán szóval mulatnak. Erre odaszólt az utóbbiakhoz: «Es ist dok merkwürdig, dass die Herrn auk unter sik deutzs szpreken; ungarisze Juden soltten nur ungarisz szpreken, böhmisze böhmisz; Juden müßsen überall nassional sein.»

— **Hazugságok az urak házában.** A berlini *Jüdische Presse* legutóbbi száma hevesen támadja meg a porosz urakházában lefolyt zsidóvita előidézőit, és keményen neki megy *Pfeilnek*, *Kleist-Relzovnak* és társaiknak, kik felcsaptak az antiszemitizmus uszályhordozóivá. Kijelenti, hogy a vitában résztvevő antiszemita urak vagy mellőzték, vagy elferdítették a statisztikai adatokat, esakhogy kimutassák annak a badar állításuknak igazságát, hogy a zsidó tanulók túlságosan előzönlük az iskolákat és veszélyeztetik a keresztény diákokat. Ezzel szemben a porosz statisztikai kimutatások a lefolyt tanévre vonatkozólag következő adatokat tartalmaznak. Járt:

266 gimnáziumban	77629 tanuló,	köztük	6928 zsidó
38 progimnáziumban	4021	»	» 285 »
87 realgimnáziumban	25261	»	» 2335 »
87 realprogimn.	9223	»	» 478 »
11 főrealban	4788	»	» 254 »
20 realban	5909	»	» 914 »
28 fels. polg. iskolában	8022	»	» 678 »

537 fels. iskolában 134853 tanuló, köztük 11872 zsidó. A kimutatott 11,872 zsidó közül 499 a frankfurti zsidó reáliskolákba jár. Egészben véve 100 keresztény tanulóra jut 9 zsidó növendék. A porosz állam 537 felsőbb iskolájának legnagyobb részében nem is jár zsidó tanuló, és alig 30 oly tanoda lesz, hol a zsidók száma tíz száztólinal nagyobb volna. — És ezek a viszonyok

elég okot adnak az urakháza tagjainak, hogy az elzsidósodás miatt zokogjanak. Egy húron pendülnek a kurtakoreszmák antiszemitáival, egy hangon beszélnek velük, az álnokság, a rágalmazás és ferdtetés nyelvén.

— **Heilbronn**ból írják, hogy a mergentheim rabbi-kerület zsidósága körében nagy az elkeseredés a rabbi ellen, ki állítólag *Berlichingben* megszentelvitte a szombatot. Az ügyről közelebbi adatok hiányoznak. Mindenesetre kárhoyatos dolog, hogy az ügy még a napi sajtóban is szellőztetésre került, nagyon szépen el lehetett volna enélkül is.

— **Az utolsó hadastyán.** Hamburgban néhány nap előtt temették el *Nathan* Dávidot, ki százegy éves kort ért el. Ő volt Hamburgban az utolsó 1813—1814-iki hadastyán. A volt nemzetőrség tagjaiból alakult egyesület testületileg jelent meg a temetésen; igen nagy részvevő közönség kísérte ki a boldogultat utolsó útjára.

Pályázat.

A kongresszusi határozatok alapján álló **bonyhádi** izr. hitközségnél üresedésben levő és f. évi szeptember hóban betöltendő

rabbi és anyakönyvvezető

állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Pályázhatnak azon magyar honpolgárok, kik a talmudban alapos jártassággal bírnak és ezen állomás betölthetésére való képesítésüket rabbiképző intézettől vagy, országosan elismert rabbiktól elnyerték, kik azon felül **magyar** és **német** nyelven hitszónoklatot tartani és az anyakönyvvezetői minőség tekintetében érvényben fennálló miniszteri rendeletnek megfelelni képesek.

Ezen állomással **800** frtnyi fizetés, a helybeli chevra kadisá-lól külön funkciókért mintegy **150** frtnyi díj, — természetbeni (butorozott) lakás, — kormányrendeletig megállapított anyakönyvvezetői díjak és egyéb szokásos mellékjövedelmek, — valamint a helybeli algymnáziumi tanulók vallásoktatási tandíja jár.

A kellően felszerelt kérvények, — életkor és családi viszony igazolása mellett, f. évi **julius** hó 1-ig alulírt elnökhez nyújtható be.

Próbaszónoklat tartására csak a meghívottak bocsájthatnak s az utiköltségek csak a megválasztottnak fognak megtéríttetni.

Bonyhád, 1890 junius 1-én

Blumenstock Jakab

jegyző.

Kún Mór

elnök

Pályázat.

Az aradi izr. hitközségben f. é. szeptember 1-én betöltendő **800** frt évi fizetéssel egybekötött **hittanári** állásra pályázat nyittatik. Pályázóktól megkivántatik:

1. hogy képességgel birjanak a helybeli városi közös nép- és polgári és az állami középiskolákba járó izr. tanulóknak héber nyelvet és hittant magyar nyelven előadni. Az oktatási órák heti száma a hitközség előjárósága által időnként állapittatik meg.

2. Hogy képességgel birjanak a főrabbi távollétében vagy egyéb akadályozásában **rabbinate**si funkciókat ellátni, nevezetesen esketéseket végezni, temetéseknel működni, esketési és halotti beszédeket magyar és német nyelven tartani.

A végzett tanulmányokat, a megkivánt képességet, eddigi működést, vallás erkölcsi előéletet, életkort és családi viszonyokat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványok a hitközség előjáróságához f. é. július 10-éig nyujtandók be.

Arad. 1890. junius 3-án.

Az aradi izr. hitközség előjárósága

Bing Vilmos

elnök

Pályázat.

A **székesfehérvári** izr. hitközségnél f. évi augusztus hó 1-én egy **400** frt évi fizetéssel és szokásos mellékjövedelemmel egybekötött **sóchet ubodek v'kóre** állassa betöltendő.

Előnyben részesül az, ki az énekkar vezetésére képes, vagy a ki **móhé**l. A ki pedig mindkettőre képes, nagyobb évi fizetésben fog részesíttetni.

Pályázók kötelesek kérvényeiket életkoruk, családi állapotuk és eddigi alkalmazásukat igazoló okmányokkal kellőleg felszerelve legkésőbb július 1-ig alulírott elnökséghez beküldeni. Próbaelőadásra csak a meghívottak jelenhetnek meg; az utiköltségek pedig csak a megválasztottnak fognak megtéríttetni.

Kelt Székesfehérvárott, 1890. junius 9-én.

Borsodi Mihály

hitközségi jegyző.

Wertheim S. L.

hitközségi elnök.

Pályázat.

A miskolci izr. anyahitközségi néptanodában **650** frt évi fizetéssel javadalmazott **tanitói állomás** folyó évi szeptember hó 1-én betöltendő.

Pályázóktól megkivántatik, hogy a héber magyar és német nyelvet tökéletesen birják.

A képesítési oklevéllel, pályázó életkorát, családjának tagjai számát feltüntető, valamint eddigi működésre vonatkozó hiteles okmányokkal felszerelendő kérvény július hó 15-ig az alulírt elnökséghez bérmentve beküldendő.

A véglegesítés két próbaév lefolyása után történik.

A próba előadásra való megjelenéssel járó uti költség csak a megválasztottnak fog megtérülni.

Miskolcz 1890. évi junius hó 3-án.

Az izr. anyahitközség elnöksége.

Pályázati hirdetmény.

I. A csurgói izr. hitközség pályázatot hirdet egy tanitói állásra, a mely **500** frt évi fizetéssel és szabad lakással van javadalmazva. A pályázótól megkivántatik, hogy okleveles tanító s a kántori teendők végzésére alkalmas legyen.

II. Egy sóchet ubódek, koré és móhel

állására, a mely évi **300** frttal, szabad lakással és mellékjövödelmekkel javadalmaztatik.

A pályázat határideje július 1.

A tanitói állás szeptember 1-én töltendő be. Csurgó, 1890. május hó 23-án.

Kohn József
elnök.

Kohn Arnold

gazdag sarkóraktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrassy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezdek a cég jó hírneve.

= Szombaton és ünnepponon zárva. =

MATTONI

ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

M e g n y i t á s á p r i l i s h ó 28-á n.

Kiváló gyógyhatással bir

női bajokban és altesti bántalmakban

Rendelő orvos: dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, - jutányos lakások, - jó vendéglő

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

A Fonciére, Pesti biztosító-intézet

(alapított 1864-ben)

mely teljesen befizetett **2.000.000** forintnyi részvénylőkéjén kívül több mint **8.000.000** frtnyi díjbevétel- és díjtartalékok fölött rendelkezik, melynek összbiztosítékai tehát **10.000.000** frtot meghaladnak, az általa eddig is művelt élet-, tűz-, jég-, szállítmány- és üvegbiztosítási üzleten kívül

— baleset biztosítási osztály —

nyitott, melynél úgy egyesek, mint vállalatoknak hivatalnokai testületileg olcsóra szabott díja és a legszabadelvűbb föltételek mellett mindenféle, hivatás közben vagy azon kívül bekövetkező testi balesetek anyagi következményei ellen biztosítást eszközölhetnek. Az intézet ezen kívül ezer forint biztosítási lőke utáni 1 frt évi díj mellett

utazási balesetek elleni

biztosítást is nyújt.

Példa. Valamely kereskedő, hivatalnok vagy ügyvéd 10.000 frt halálesetre, 10.000 frt rokkantság esetre és 5 frtnyi napi gyógykezelési járulékra szóló biztosításért évenként csupán 21 frtnyi díjat fizet. Személyek, kik hivatásuknál fogva nagyobb veszélynek vannak kitéve, megfelelően többet fizetnek. 5 vagy 10 évre kötendő biztosításoknál a díj 10, illetve 25%-kal mérsékeltek. — Biztosítások fölvételét eszközözi és minden további felvilágosítással készséggel szolgál:

az igazgatóság Budapestben, (Sas-utcza 10. szám)

és az intézetnek a magyar-osztrák birodalom minden nevezetesebb helyiségeiben lévő képviselőség.